

Otázka: Trestní právo

Předmět: Základy společenských věd

Přidal(a): Andy

- **souhrn právních norem o trestání fyzických osob za závažná provinění (trestné činy) proti chráněným společenským a individuálním zájmům**
- **tresty = sankce postihující pachatele**
- **oblast veřejného práva**

- **hmotné = materiální**
  - normy o podmínkách a způsobech trestání
  - vymezení, co jsou trestné činy, jaké tresty se za ně ukládají (druhy trestů)
  - hlavní pramen – trestní zákon

- **procesní = formální**
  - normy o zjišťování trestných činů a jejich pachatelů, o soudním trestním řízení, výkonu uložených trestů, popř. ochranných opatření

- hlavní pramen - trestní řád
- *provinění méně závažná než trestné činy - přestupky*
- *neprojednávají je soudy, ale obce (přestupková komise), orgány Policie ČR, státní správy (finanční úřad, živnostenský úřad, ...)*
  - *právní normy o přestupcích a jejich trestání - správní právo (trestné právo správní)*
  - *přestupkové právo - součást práva správního, nikoli trestního !!! - přesné definice přestupků*
  - *za přestupky - mírnější sankce - napomenutí, pokuty, zákazy činností, propadnutí věcí*
  - *dopravní, proti občanskému soužití (neoprávněné osočení z přestupku, vyhrožování, ...), proti majetku (přisvojení si cizí věci nalezením, krádež do 5000 (pokud byl ale 3 roky zpět souzen za krádež à trestný čin), ...), rušení veřejného pořádku (rušení nočního klidu, zakládání černé skládky, ...)*
  - *pramenem - zákon o přestupcích*
- **účelem**
- udržování pořádku a bezpečnosti ve státě
  - chrání občany, společnost, stát před pachateli trestné činnosti
- **trestný čin**
- závažné, nebezpečné jednání pachatele vůči společnosti
  - řeší soud, který za něj uděluje tresty
  - jednání nebezpečné pro společnost, jehož znaky jsou uvedeny ve zvláštní části trestního zákona

- **trestní zákon**

- rozdělen na část obecnou a zvláštní
- obecná – základní podmínky trestní odpovědnosti a další společná ustanovení týkající se všech druhů trestných činů
- zvláštní – definováno téměř 200 druhů trestných činů s uvedením trestů

- **trestnost**

- vztahuje se na dokonáný čin i na pokus o něj
- pokus je beztrestný, pokud nebyl čin ukončen proto, že pachatel dobrovolně od jeho dokonání upustil nebo učinil včas oznámení, takže nebezpečí z jeho činu mohlo být odstraněno
- trestné – pokud byl pokus ukončen, pachatel dělal vše k jeho dokonání, přesto čin zůstal pokusem
- trestná je i příprava k trestnému činu

- **pachatel** – fyzická osoba, která trestný čin spáchala sama

- **spolupachatelé**

- osoby, které trestný čin spáchaly společným jednáním
- solidární odpovědnost – spolupachatel je za trestný čin odpovědný tak, jako kdyby jej spáchal sám

- **účastníci**

- trestně odpovědni jako pachatelé a spolupachatelé
- organizátor - ten, kdo trestný čin zorganizoval nebo řídil
- návodce - ten, kdo pachatele k provedení trestného činu navedl
- pomocník - ten, kdo poskytl pachateli pomoc - opatření prostředků, odstranění překážek, rada, slib pomoci

- **vývojová stádia trestného činu**

- příprava - trestná i když nedošlo ani k pokusu o trestný čin
- pokus
  - trestnost se vztahuje i na něj
  - beztrestný, pokud čin neukončen - pachatel dobrovolně od jeho dokonání upustil nebo včas upozornil a mohlo být nebezpečí odstraněno
- dokonáný trestný čin - pokud byl čin dokončen (u znásilnění - i když nedošlo k pohlavnímu styku)

- **zvláštní část trestního zákona**

- trestné činy proti republice
  - vyzvědačství
  - hanobení republiky a představitel republiky
  - vlastizrada
  - ohrožení utajované skutečnosti
  - služba v cizím vojsku

- trestné činy hospodářské

- proti hospodářské soustavě
  - neoprávněné podnikání
  - poškozování spotřebitele
  - proti hospodářské kázi
    - zkreslování údajů hospodářské a obchodní evidence
    - pletichy při veřejné soutěži a veřejné dražbě
    - proti měně a daním
      - padělání a pozměňování peněz
      - výroba a držení padělatelského náčiní
      - zkrácení daně
    - proti předpisům o nekalé soutěži, ochranných známkách, chráněných vzorech a vynálezech a proti autorskému právu
      - nekalá soutěž
      - porušování autorského práva
      - porušování průmyslových práv

- trestné činy proti pořádku ve věcech veřejných
  - útok na veřejného činitele
  - úplatkářství
  - křivé obvinění
  - křivá výpověď svědka

- trestné činy obecně nebezpečné
  - obecné ohrožení
  - ohrožení životního prostředí
  - šíření toxikomanie

- trestné činy hrubě narušující občanské soužití

- podněcování k národnostní a rasové nenávisti
  - opilství
  - výtržnictví
  - týrání zvířat
-
- trestné činy proti rodině a mládeži
    - bigamie
    - zanedbání povinné výživy
    - podávání alkoholických nápojů mládeži
    - ohrožování mravní výchovy mládeže
-
- trestné činy proti životu a zdraví
    - vražda
    - rvačka
    - ublížení na zdraví
    - nedovolené přerušování těhotenství
-
- trestné činy proti svobodě a lidské důstojnosti
    - omezování osobní svobody
    - vydírání
    - znásilnění
    - loupež (x krádež!!!) - použití násilí, pohrůžky v úmyslu zmocnit se cizí věci
-
- trestné činy proti majetku
    - krádež
    - zpronevěra

- podvod
- lichva
- poškozování cizí věci

- trestné činy proti lidskosti
  - genocida
  - podpora a propagace hnutí směřujících k potlačení práv a svobod občanů
  - válečná krutost

- *trestné činy proti brannosti a proti civilní službě*
  - *maření způsobilosti ke službě*
  - *neplnění odvodní povinnosti*
  - *nenastoupení služby v ozbrojených silách*

- trestné činy vojenské
  - neuposlechnutí rozkazu
  - zběhnutí
  - porušování povinností strážní služby
  - nesplnění bojového úkolu

- v zákoně uvedené skutkové podstaty vymezují rozsah trestního bezpráví

- **tresty a ochranná opatření**

- sankce za vykonání trestného činu

- trestnost činu
  - podle zákona účinného v době, kdy byl trestný čin spáchán
  - podle pozdějšího zákona - pokud je pro pachatele příznivější

- z meze rozpětí sazeb se výše trestů určují s přihlédnutím k polehčujícím a přitěžujícím okolnostem
  - polehčující - činu upřímně lituje, nahradí způsobenou škodu, vedl řádný život, provinil se poprvé
  - přitěžující - recidiva, brutalita pachatele

- trestné stíhání mladistvých (15 - 18 let) - trestní sazby se snižují na ½

- promlčecí doba
  - podle závažnosti
  - 3 - 20 let
  - promlčením zaniká trestnost činu (u trestního stíhání) x promlčením výkonu trestu - nelze trest vykonat

- cílem
  - náprava pachatele trestné činnosti
  - vést pachatele k řádnému životu
  - bránit pachateli v konání dalších trestných činů

- chránit společnost před pachateli trestné činnosti

- uvedeny v trestním zákoně

- ochranná opatření
  - ochranné léčení (notoričtí alkoholici)
  - ochranná výchova (mladiství)
  - zabránění věci (pachateli, kterého nelze trestně stíhat nebo odsoudit à věc nemohla propadnout)

- odnětí svobody
  - podmíněné
    - odsouzený trest odpykává na svobodě
    - za méně závažné trestné činy
    - odsouzený musí plnit všechny požadavky
    - žije pod dohledem probačního pracovníka
    - pokud se v podmínce dopustí dalšího trestného činu à trest se mění v nepodmíněný
    - 1 - 5 let
    - pokud je trest do dvou let nepodmíněně - lze zažádat o změnu v podmíněný
  - nepodmíněný
    - běžný - do 15 let
    - výjimečný - 15 - 25 let
    - doživotí
    - trest smrti
      - zrušen 1990
      - pro

- odstrašující charakter
- doživotí - finančně pro stát nákladné
- pozůstalí oběti - mají právo na odplatu
- udělován nebezpečným pachatelům - jejich likvidace
- proti
  - demokratické postoje
  - nesouhlasí s lidskými právy
  - justiční omyly
  - nelze brát jako mstu
  - nejde o nápravu
- typy věznic
  - s dohledem - poprvé souzeni, méně závažný trestný čin, neúmyslné spáchání
  - s dozorem - neúmyslný trestný čin, souzeni vícekrát
  - s ostrahou - závažnější trestní čin, spáchaný úmyslně
  - se zvýšenou ostrahou - odsouzení k doživotí, úmyslný trestný čin, brutální způsob, recidiva, útěk z vězení, nebezpeční společnosti
- obecně prospěšné práce
  - lze uložit ve výměře od 50 do 400 hodin bezplatných prací - vykonává osobně, pod dohledem pracovníka městského nebo obecního úřadu
  - za trestný čin, na který zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice nepřekračuje 5 let
- ztráta čestných titulů a vyznamenání
  - odsouzený ztrácí státní vyznamenání, čestná uznání, vědecké a umělecké hodnosti, právo nosit cizozemská vyznamenání a užívat cizozemských čestných titulů

- ztráta vojenské hodnosti - degradace na hodnost vojína

- zákaz činnosti
  - po odpykání tohoto trestu se na člověka pohlíží jako na netrestaného
  - ukládá se v rozmezí 1 - 10 let
  - pachateli, který se dopustil trestného činu v souvislosti s touto činností
  - např. výčepník, který podává alkoholické nápoje mládeži

- propadnutí majetku
  - majitelem se stává stát
  - celý majetek odsouzeného nebo část, kterou určí soud
  - ne věci nezbytně nutné k uspokojení životních potřeb odsouzeného nebo osob, o jejichž výživu nebo výchovu odsouzený pečuje
  - zaniká společné jmění manželů - musí dojít k jeho vypořádání
  - nejtěžší majetkový trest - pachatel odsouzen k výjimečnému trestu nebo nepodmíněnému odnětí svobody za závažný trestný čin, kterým získal nebo se snažil získat majetkový prospěch

- peněžitý trest
  - může být ve splátkách
  - předpoklad, že skutečně zaplatí
  - výměra - 2000 - 5000000 Kč - udělí soud

- propadnutí věci
  - věc užitá nebo určená ke spáchání trestného činu nebo věci, které pachatel získal trestným činem nebo jako odměnu za něj - např. automobil, ...

- pouze věc náležící pachateli à vlastníkem se stává stát

- vyhoštění
  - může změnit prezident – udělením milosti
  - platí pouze pro cizince (pro ty, kteří nejsou občany ČR)
  - rozsah – 1 – 10 let nebo na dobu neurčitou

- zákaz pobytu
  - vztahuje se na určité místo nebo obvod – např. pokud zde někoho ohrožuje, něco zde poničil, ...
  - 1 – 5 let
  - v zájmu ochrany veřejného pořádku

- **prominutí trestu**
  - = podmíněčné propuštění
  - pokud odpykal alespoň ½ trestu
  - zbytek trestu – v podmínce na svobodě – pokud ji poruší à opět nepodmíněně
  - pokud prokáže, že dokáže žít řádný život
  - rozhoduje okresní soud, v jehož lokalitě se daná věznice nachází
  - na základě více posudků

- **trestní odpovědnost**
  - do 15 let není osoba trestně odpovědná

- pachatel trestného činu
  - fyzická osoba, která spáchala trestný čin sama
  - dosáhl věkové hranice
  - byl příčetný

- mladší 15 let
  - nemohou být za činy souzeni
  - nesmí být označen za pachatele

- 15 - 18
  - soud pro mládež
  - spáchali provinění
  - mohou být souzeni i odsouzeni
  - nejsou jim uděleny tresty, ale opatření

- opatření
  - výchovná
    - dohled probačního pracovníka
      - rodina, péče - zárukou nápravy à pravidelně dochází pracovník - zkoumá, zda dochází k nápravě
    - probační program
      - probační pracovník kontroluje, zda program plní
      - doškolovací, psychologické poradenství, terapeutické poradenství
      - seznam - Ministerstvo spravedlnosti ČR
      - výchovné povinnosti
        - pokud do této doby nežil v rodině à musí žít s rodiči, zákonným zástupcem, opatrovníkem
        - pokud způsobil škodu - nahradit, odpracovat

- napomenutí s výstrahou
  - za přítomnosti zákonného zástupce
  - upozornění, poučení o důsledcích, pokud bude dál provádět trestnou činnost
- ochranná
  - mohou být udělena i mladším 15 let
  - např. vražda, krádež, ublížení na zdraví
  - končí 18. rokem
  - ochranné léčení
  - ochranná výchova
- trestní
  - pokud rodina není zárukou převýchovy a ani ústav převýchovu nezvládne
  - pro 15 – 18 let
  - obecně prospěšné práce – 50 – 200 hodin
  - zákaz činnosti – 1 – 5 let – nelze zakázat činnost, která je přípravou na budoucí povolání
  - vyhoštění – 5 let – nelze při předpokladu „zpustnutí“ osoby bez kontroly
  - peněžitě opatření – 1000 – 500000 Kč – podle toho, zda je schopen platit
  - odnětí svobody – přihlíží se k mnoha okolnostem – nemělo by přesáhnout 5 let, výjimečný trest – 7 let (5 – 10 let)
- upuštění od uložení trestního opatření
  - provinilý lituje svého činu
  - sám usiluje o nápravu
  - porušil právní předpis a prokáže se u něj neznalost předpisu a prostředí, kde vyrůstal, ho k jeho znalosti nevedlo
  - rozhoduje soud

- **příčetnost, nepřičetnost**

- pokud příčetný à trestně odpovědný - dokáže vyhodnotit a posoudit své jednání
- nepřičetný à není trestně odpovědný - v danou chvíli neschopen jednání vyhodnotit - duševně nemocný
- pokud nepřičetnost zaviním vlastním přičiněním (vliv alkoholu, návykových látek, ...) à jsem trestně odpovědný

- **okolnosti vylučující trestnost**

- duševní nemoc
- věk - trestně odpovědný - od 15 let
- nutná obrana
  - snaha zabránit páčání trestného činu
  - nesmím zabít, ublížit na zdraví
  - posuzuje soud, není totiž přesně klasifikována
  - zbraň smí použít jen příslušník policie, armády
- krajní nouze - pokud už nic jiného nezbývá
- oprávněné použití zbraně - policie, armáda

- **míra zavinění**

- podle ní soudce určuje trest
- úmyslný trestný čin - pachatel chtěl zákon porušit
- nedbalost
  - vědomá - pachatel věděl, že zákon porušuje, ale nepředpokládal, že to bude mít nějaký dopad, následek - např. poruším rychlost v obci a někoho srazím
  - nevědomá - pachatel nevěděl, že porušuje zákon, ale vědět to měl či mohl - např. nevědomky zaviním výbuch plynu, havárii v závodě

- **trestní právo procesní**

- hlavní zásady trestního řízení
  - obžalovací
    - trestně stíhán pouze na základě žaloby – musí vypracovat státní zástupce (zastupuje stát)
    - neexistují soukromé žaloby
    - nikdo nesmí být souzen, odsouzen bez žaloby
    - stíhán může být pouze zákonným způsobem, ze zákonných důvodů
    - presumpce nevinny – než je uznána vina, musí být na člověka pohlíženo jako na nevinného
  - zásada veřejnosti a ústnosti
    - trestní řízení probíhá veřejně
    - vše, na čem soud staví, musí být nahlas řečeno
  - není veřejný
    - proces s mladistvými
    - nevhodné chování, oblečení
    - vyzrazení státního tajemství
    - x rozsudky obvykle veřejné
    - zásada soudcovské nezávislosti – soudce se řídí pouze zákonem
    - zásada soudní příslušnosti – nikomu nesmí být odňat soudce
    - zásada materiální pravdy – polehčující x přitěžující okolnosti
    - zásada oficiálnosti – na základě žaloby zahájen proces
    - zásada rovnosti – všichni jsou si rovni, mají stejná práva
    - zásada přímosti – vyhází přímo z důkazů, výpovědí

- **orgány činné v trestním řízení**

- Policie ČR, vyšetřovatel
- státní zástupce
- obhájce
  - zastupuje obviněného

- z řad advokátů
- obviněný si ho vybere sám nebo je mu soudem přidělen (= obhájce ex offa)
- obviněný
  - ten, kterému vyšetřovatel na základě důkazů sdělí, že je obviněn a bude dále stíhán
  - právo vyjádřit se ke všem skutečnostem, které mu jsou kladeny za vinu
  - má právo nevypovídat
  - nesmí být nucen k doznání, výpovědi (šlo by o trestný čin)
- obžalovaný - když je podána u soudu žaloba
- odsouzený
  - pokud soud prokáže vinu, vynese rozsudek
  - x může být zproštěn viny
- svědek
  - povinen mluvit pravdu
  - křivá výpověď - trestný čin
  - nemusí vypovídat, může odmítnout výpověď
    - sám by se vystavil trestnímu stíhání
    - je v příbuzenském vztahu k obžalovanému
    - právo na svědečné právo - finanční náhrada za cestu
    - svědek může vypovídat z jiné místnosti, pokud se nechce setkat s obžalovaným

- **vazba**

- uděluje a potvrzuje soudce
- pokud hrozí nebezpečí útěku obviněného
- nebezpečí, že bude dál páchat trestnou činnost
- ovlivňování svědků, maření vyšetřování
- nezbytně nutná doba, neměla by převyšovat 2 roky
- závažný trestný čin, výjimečný trest à může překročit dva roky
- vzetí do vazby předchází zadržení - 48 hodin, pak ho musí propustit

- propuštění z vazby = náhrada vazby
  - na kauci – finanční částka určená soudem; ne pokud jde o terorismus, brutální vraždu
  - zaručí se důvěryhodná osoba – písemný souhlas

- **průběh trestního řízení**

- přípravná fáze
  - shromáždění důkazů
  - zapojena policie, státní zástupce
  - pachatel je obviněn
  - než je vypracována žaloba – pachatel může být ve vazbě nebo zadržen
- předběžné projednávání žaloby
  - začíná podáním žaloby k soudu
  - rozhoduje se, zda je dostačující nebo ne
  - pokud nejsou prokazatelné důkazy, soud může trestní řízení zastavit
- hlavní líčení
  - soud přezkoumává žalobu, žalobce představí trestný čin, navrhne výši trestu, soudce vše zváží
  - důkazní prostředky
    - výpověď – svědci, obviněný
    - znalecké posudky
    - listinné důkazy
    - obhájce – snaží se dokázat nevinu obžalovaného
    - možnost posledního slova – obviněný či jeho obhájce
    - vynesení rozsudku – o vině x zproštění viny
    - i během hlavního líčení lze zastavit trestní řízení
    - může být také vrácena žaloba
    - zahlazení odsouzení

- vymažou se trestné činy z trestního rejstříku
  - pro každý trestný čin - jiná doba, po které lze zažádat
-
- odvolací řízení
    - obžalovaný či zástupce se odvolají à rozsudek nenabude právní moci
    - rozhoduje soud vyššího stupně
-
- výkon rozhodnutí
    - soud zproští obvinění
    - potvrdí rozsudek
    - může zvýšit sazbu
-
- **milost** - pouze pro jednu osobu, uděluje prezident

  - **amnestie** - pro skupinu lidí, uděluje prezident a pověřená osoba (obvykle ministr spravedlnosti)